

Ole Rømers Venner

Forening til udbredelse af dansk astronomis historie
med særligt henblik på Ole Rømers liv og gerning

Kroppedal Museum, Kroppedals Allé 3, 2630 Taastrup

Nyhedsbrev Nr. 44

Maj 2012

Kære Rømervenner

Meddelelser fra Ole Rømers Venner

Med dette nyhedsbrev følger et særnummer af "Meddelelser fra Ole Rømers Venner". Det er resultatet af Poul Darnell og Frank Nielsens flerårige studium af Ole Rømers eklipsarium. De har som de første beskrevet, hvordan det virker og hvordan det kan lade sig gøre at omsætte solen og månens bevægelser i rummet til en viserbevægelse på en plan skive, så man med stor nøjagtighed kan se, hvornår der har været sol- og måneformørkelser i perioden 1580 - 1780. Selv med de hjælpemidler og den viden, der er i dag, har det været vanskeligt at forstå mekanikken, så det er fantastisk, at det kunne lade sig gøre i 1600 tallet, men Rømer kunne.

Årets ordinære udgave af "Meddelelser" kommer umiddelbart efter sommerferien. Det byder på en artikel om elektricitetsens historie "En verden af gnister" af Jørgen Lyngbye og en artikel om Ole Rømers observationsure af Poul Darnell.

Oversættelse af Rømer antologierne

Kroppedal museum har i samarbejde med Ole Rømers Venner startet et projekt "Oversættelse til engelsk af Rømer antologien videnskabsmand og samfundstjener". Det er erkendelsen af, at der ikke er megen litteratur om Ole Rømer og hans arbejder på engelsk, et faktum som vi vil gøre noget for at ændre. I første omgang spørger vi forfatterne, om de har en engelsk oversættelse af deres bidrag og om de har noget at tilføje eller ændre ved dem. Det var jo i 2004 bogen udkom, så der kan meget vel være opsamlet mere viden om emnerne i de seneste år. Vi overvejer også at tage den næste Rømer antologi "Ole Rømer - i kongens og videnskabens tjeneste", der udkom sidste år med i projektet, så det ender med at blive en sammensmeltning af de to antologier. Da vi ikke har midler til at betale for det selv, skal der søges penge til projektet i forskellige fonde. Det kommer vi først i gang med, når vi har gjort forarbejdet med kontakt til forfatterne og fået deres kommentarer til projektet.

Fra museet er Linda Boye leder af afdelingen for forskning og projekter samt Robert Sunderland lederen af astronomisk afdeling involveret.

Nekrolog

Per Friedrichsen døde den 21. oktober sidste år og jeg ærgrer mig over, at jeg ikke fik en nekrolog med i forrige nyhedsbrev. Den kommer så her. Det er Gorm Torzen og Claus Thykier, der har forfattet den og velvilligt givet mig manuskriptet til nyhedsbrevet.

Efter længere tids smertefuld sygdom døde cand. phil. Per Friedrichsen fredfyldt den 21. oktober, omgivet af sin nærmeste familie. Han blev bisat lørdag den 29. oktober fra sin sognekirke, Sankt Jakobs Kirke på Østerbrogade. Han lod sig aldrig mærke med den sygdom, som efterhånden tærede ham op. Tvært imod slog han det hen, når man spurgte til hans helbred. "Jeg har det fint!" var hans svar. Det følgende er, hvad hans venner, kolleger, elever og samarbejdspartnere har givet udtryk for. Han var ansat på Bagsværd Kostskole og Gymnasium fra 1982 til 2001, hvor han underviste i tysk, dansk og historie. For skolen skrev han i 1983 en artikel i "BK 75 år", 'PERSEVERANDO - strejflys over skolens motto'. I 2001 gik han på

pension som 61-årig, grundet begyndende og fremadskridende sygdom. I anledning af skolens 100-års-jubilæum skrev han i 2008 'Herman Lawaetz - et tidsbillede 1889-1912'

I 1991 vandt Per Friedrichsen 64.000 kr. i DR TV's konkurrence for amatør eksperter, "Kvit eller Dobbelt". Hans emne var "Ole Rømer", hvis liv og gerning var en af hans store interesser. Blandt Pers udgivelser kan nævnes: 'Seks Rømerportrætter og én karakteristik' i "Ti Rømer Facetter" (1989) samt Ole Rømer bibliografi i DANSK ASTRONOMI GENNEM FIREHUNDREDE ÅR (1990). Han var en ægte polyhistor. Intet var for småt og intet for stort for hans grundige interesse i mangt og meget - ikke mindst skakspillet. Han var i besiddelse af en grænseløs nysgerrighed. Små bemærkninger, konstruktive ideer, finurlige (bog-)gaver og ikke mindst praktisk hjælp fortalte, at han fulgte og helhjertet støttede, hvad man nu havde gang i. Per var på afstand en venuesæl pædagog med ironisk distance til verdens smålige fortrædeligheder. Bag facaden gnistrede engagementet og temperamentet imidlertid, når en sag var til diskussion. Fløjlshandskerne blev kastet, stemmen hævet og udsagnene kategoriske. Andres - eller for den sags skyld egen - mangel på præcision kunne udløse hans heftige temperament. Hans stillede store krav til sig selv og nærede ofte tilsvarende store forventninger til andre; forventninger, som i sagens natur af og til måtte skuffes. Det ærgrede ham. Genstand for megen ærgrelse var også de elever, der aldrig forstod, hvad han ville give dem, og som derfor svarede igen ved at løbe om hjørner med ham. Undervisningen forekom ham ofte at være en strabadserende oplevelse, et nødvendigt onde. Den tidlige pensionering var en lykke, hvor hans liv blev helt og aldeles interessestyret. Hans glædelige beskæftigelser overstrålede sygdom og modgang. Per var i 1992 med til at stifte foreningen "Ole Rømers Venner" og var dens første formand. Han trak sig fra formandskabet år 2000. Han startede årsskriftet "Meddelelser fra Ole Rømers Venner" i 1993 og redigerede det enevældigt i 16 år til og med år 2008. Han havde en fantastisk evne til at få mange forfattere til uden vederlag at bidrage med artikler med relevans til Ole Rømers liv og gerning. Han var hovedkraften i den første Rømer antologi "Ole Rømer - videnskabsmand og samfundstjener", som udkom i forbindelse med Ole Rømer Museets 25-års fødselsdag i 2004. Han var også initiativtager til den efterfølgende "Ole Rømer - i kongens og videnskabens tjeneste", men hans sygdom forhindrede desværre dette projekt i at blive gennemført med hans medvirken. Han havde dog kræfter til at skrive endnu en artikel om Tycho Brahes observationer til den efterfølgende (Ole Rømer - I kongens og videnskabens tjeneste, red. Karin Tybjerg, Per Friedrichsen og Jakob Danneskiold-Samsøe, AUP). Bogen skulle være udkommet i 2010 i 300-året for Ole Rømers død. Selv om indholdet og de nødvendige forfatteraftaler var i orden, udkom den på grund af Pers sygdom først i november i år .

Samarbejdet mellem Per Friedrichsen og Gorm Tortzen begyndte i 1994 i forbindelse med de første forberedelser til det værk, som voksede mellem hænderne på dem og endte med at blive 'Ole Rømer - Korrespondance og afhandlinger samt et udvalg af dokumenter' (2001). Ideen til at samle og udgive alt materiale om Ole Rømer kom fra Ole Rømer Museet og Per Friedrichsen selv. Det var oprindeligt anlagt til at fylde et par hundrede sider, men i kraft af Pers legendariske evne til at finde nyt og overraskende materiale i danske og udenlandske arkiver svulmede bogen op til at blive på 738 tættrykte sider. Den er uden al tvivl et hovedværk, hvad angår videre fremtidig forskning i vores store astronoms liv og virke! Der er ingen tvivl om, at Per Friedrichsen i disse år blev den største kender af Rømeriana. Kronen på værket skulle have været en udgave af Rømers berømte Triduumobservationer, men sygdommen forhindrede desværre også dette projekt i at blive gennemført med hans medvirken.

Per var et meget vidende menneske, der myreflittigt og ganske uegennyttigt leverede stof til andres forskningsmæssige projekter. På sin egen stilfærdige facon blev han inspirator for en hel generation af danske videnskabshistorikere, der ofte brugte ham som omvandrede opslagsværk og sporhund, når der skulle skaffes dokumenter frem af arkiverne.

Vi er mange, som vil savne ham!

God sommer

Ole